

διογραφικά γράφετα—κι αυτό, φυσικά, δὲν πολυσυ-
φέρνει στὸν τύπο μας.

*

ΓΙΑ νὰ μὴ μᾶς σωφρονίσει τὸ 97, φταίει κάπως κι ὁ
τύπος μας. Ἀντὶ ὑστερ' ἀπὸ τὸν πόλεμο νὰ μᾶς ποῦνε πὼς
μὴ τὰ μέσα ποὺ εἶχαμε εἶταν ἀδύνατο νὰ τὰ βάλουμε μὲ
τὴν Τουρκιὰ καὶ νὰ νικήσουμε, ἀρχι-ῆσαν νὰ μᾶς φουσκώ-
νουν τὸ μυαλό μας μὲ προδοσίας καὶ νὰ μᾶς σαλιαρίζουν
πὼς δὲ μᾶς ἀφίσανε νὰ νικήσουμε κείνοι ποὺ εἶχανε συ-
μφέρο νὰ μὴ νικήσουμε καὶ πὼς ἡ προδοσία μᾶς ἔφαγε καὶ
τότε.

Κ' ἔτσι κακοσυνηθίσαμε νὰ βλέπουμε προδότες παντοῦ
καὶ νὰ μὴ βλέπουμε τὸ μοναχὸ προδοτὴ, ποὺ εἶναι ὁ ἴδιος
ὁ ἑαυτός μας, ὅπως δὲ μᾶς τὸν κατάντησε ὁ πατριωτικὸς
μας ὁ τύπος.

*

ΑΠΟ ὅλους τοὺς κομματικὸς ἀρχηγούς καὶ μπαρραχτά-
ρηδες ὁ μόνος ποὺ μίλησε φρόνιμα καὶ πατριωτικὰ γιὰ τὴ
νότα εἶναι ὁ κ. Στ. Ἀρχαίου—ἴσως γιὰτὶ δὲ βιάζεται ἢ
καὶ δὲ θέλει νὰ γίνῃ πρωθυπουργός. Οἱ ἄλλοι.. ὦ, οἱ
ἄλλοι! Καὶ τί δὲν εἶπανε, Θέ μου! Ἐνας μάλιστα' ἀπ'
αὐτούς, ὁ κ. Μαυρομιχάλης, καταχάρηκε ποὺ ξεμπερδέ-
ψαμε (!!!) μὲ τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα καὶ θὰ μπορέσουμε
πιὰ, σὰν καλοὶ νοικοκυρετοί, νὰ κοιτάσουμε καὶ τὰ ἐσωτερικὰ
μας, δηλ. τὰ κομματικὰ μας.

Ὡστόσο νὰν τὸ χαροῦμε πρέπει ποὺ ἀρχινήσαμε πιὰ
νὰ μπαίνομε κάπως στὴν οὐσία καὶ νὰ βλέπουμε ὅλοι μας
(καὶ στο εἶδος μας παίρνομε καὶ τοὺς κομματικὸς ἀρ-
χηγούς) πὼς περισσότερο ἀπὸ ἐξωτερικὸ ὑπάρχει ἐσωτε-
ρικὸ ζήτημα καὶ πὼς τὸ δεύτερο κανόνιζε τὸ πρῶτο. Μὰ
νὰ ἐνοουμάστε, ἐσωτερικὸ ζήτημα ἔχει καὶ τὸ παίρνομε
κείνοι ποὺ λαχταροῦνε νάρπαξουν ὅπως ὅπως τὴν ἀρχή.
Ἐσωτερικὸ ζήτημα, καθὼς τὸ παίρνει ὁ λαός, ποὺ ζή-
σει νὰ πείσων πιὰ τὰ προσωπικὰ κόμματα, νὰ πείσῃ τὸ πολι-
τικὸ ρεμπελιό, νάνησει καινούρια πολιτικὴ ζωὴ στὸν τόπο
μας.

Ὅταν ἐμεῖς νοικοκυρευτοῦμε, δταν ἐμεῖς ἀρχινήσουμε
νὰ σεβόμαστε τὸν ἑαυτὸ μας, θάρχησουμε νὰ μᾶς λογα-
ριαζοῦν καὶ νὰ μᾶς σεβῶνται περισσότερο καὶ οἱ δυνατοὶ τῆς
μας.

*

«ΠΟΥ μισεῖτε, παιδάκι μου, πὲς μου, ποὺ μισεῖτε;»
Μ' αὐτὸ τὸν τίτλο λάβαμε τὴν παρασμένη βδομάδα ἕνα
φυλλαδάκι ἀπὸ τὴ Σαλονίκη. Κρύβει τόσες ἀλήθειες μέσα
στὲς λίγες σελίδες τοῦ φυλλαδακι αὐτοῦ γιὰ τὰ ἔθνη καὶ
ζητήματα, ποὺ θαρρέψαμε πὼς καλὸ θάτανε νὰν τὰ διαβά-
σουν κ' οἱ ἀναγνώστες τοῦ Νοῦμα. Γι' αὐτὸ ἀρχινᾶμε καὶ
τὸ δημοσιεύομε ἀπὸ τὸ σημερινὸ φύλλο.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

ΟΙ ΛΟΞΟΙ ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΙ

Βγήκε τελευταία καὶ πουλιέται 2 ὄρ. σὲ
γραφεία τοῦ «Νοῦμα»

διὰς τῶν· οἱ μαυροφόροι ἄλπει ἀπόμικρα γρά-
φονες στὸν οὐρανὸ μὴν ἡμορφιάς γραμμῆ, ὅπου ξα-
νολύγει τὸνεργο ποῦ ἀναβρῶζει ἀπὸ τὸ φυλακισμένο
πλήθος τῶν κοιμισμένων ἀγαλιμάτων)

(Σαναπροβαίνει στή σιγαλιά ἢ Σιερηνούλα καὶ
ἀκούεται ἡ καθάρια φωνὴ της.)

Η ΣΕΙΡΗΝ ἸΥΛΑ. Εἶσαι μοναχὴ;

ΣΥΛΒΙΑ (μὲ κομμένη ἀναπνοή.) Ναί, περι-
μένω.

Η ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ (πλησιάζοντας.) Ἐκλαψες;

ΣΥΛΒΙΑ. Ναί, λίγο.

Η ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ (μὲ ἔπειρη ψυχοπόνια.)

Θαρρεῖς πὼς ἐκλαίγεις ἕνα χόνο. Ἐλεῖς τὰ μάτια
σου καμμένα. Πραε πολὺ σοῦ πονάει ἡ καρδιά.

ΣΥΛΒΙΑ. Σώπα. Δὲν μπορῶ νὰ σφίξω τὴν καρ-
διά μου. (Στρυμώνεται ἐπάνω στὸν κορμὸ τῆς ρο-
δοδάφνης ποὺ εἶναι κοντὰ της, οπασμωδικά, μὴ
μπορῶντας πιὰ νὰ βαστάξῃ τὸν ἀγῶνα τῆς προσδο-
κίας.)

— Τώρα ἔρχεται, τώρα ἔρχεται. (Ἀφήνει
τὸν κορμὸ καὶ ξαναπαίρνει στὸ δωμάτιο, σὰν πια
σμένῃ ἀπὸ τὴν τρομὰ, μὲ τὰ κινήματα τοῦ ἀνθρώ-
που ποὺ γυρᾶει ὄσολο.)

Η ΦΩΛΗ ΤΗΣ ΜΠΕΑΤΑΣ (ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴς

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΒΙΖΙΤΕΣ

ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΡΒΟΓΛΗΣ

Ὅσο δύσκολο εἶναι νὰ κρίνῃ κανεὶς ἕναν καλ-
λιτέχνη στὴν πρώτη του ἐκδήλωσι, τόσο εἶναι κ'
εὐκολο μαζὶ, γιὰ τὸν ἰσχυρότερο λόγο, ποὺ δὲν
ὑπάρχει σ' αὐτὴν κατ' ἀνάγκη ἡ ἀντίληψη τῆς
πρωτεϊκότητος στὴν Τέχνη. Τὰ ὅρια στὰ ὁποῖα κι-
νεῖται κι ἀναπνέει τὸ ἔργο τῆς πρώτης ἐποχῆς,
εἶναι χαραγμένα ἀπὸ τὴν αἰσθηματικὴν ὥς ἐπὶ
τὸ πλεῖστον καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ τὸν ψυχόρμητο τῆς
νιότητος, αἰτίαι ποὺ ὠφελοῦνε καὶ ζημιώνουν τὸν καλ-
λιτέχνη, ἀνάλογα μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του. Ὁφε-
λοῦνε γιὰτὶ τὸν κρατοῦν κάμποσον καιρὸ δεμένα
κάτου ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν διδασκάλων καὶ τὸν
σώζουν ἔτσι ἀπὸ ἀναπόφευχτα νεανικὰ παραπατή-
ματα, καὶ τὸν ζημιώνουν ὁμως μαζὶ, γιὰτὶ τοῦ
σκληρώνουν τὴ βούλησιν καὶ τὴν αὐτοενέργειαν.

Γι' αὐτὸ ἂν μιὰ καλλιτεχνικὴ ἰδιοσυγκρασία
εἶναι ξεχωριστὴ, θὰ μετουσιώσῃ γλήγωρα τίς ἀναγ-
κατεῖς ἐπιδράσεις ποὺ ὑπέστη καὶ θὰ τίς κά-η νὰ
θαυματουργήσῃ σὲ καινούργια ὀλόγελα περιοχῆ ἢ
ἂν ἔχι, θὰ πάθῃ ἀπὸ ἀσφυξία. Θεῖμα αὐτὸ συχνό-
τατο ἄλλωστε καὶ θλιβερώτατο.

Τέτιες σκέψεις περιζώνον τὸ νοῦ μου πάντοτε
σὰν ἐπισκεπτόμουν τὸ μουσικὸ ἐρμητήρι τοῦ κ. Μάρ-
ριου Βαρβογλή, ποὺ ἔχει τὴ μορφή ἀρκαδικοῦ τσο-
πάνου ὅπως θελεῖ νὰ τὸν φαντάζεται ἕνας φίλος
γάλλος ζωγράφος κ' ἴσως ἔχι χωλὸς λόγο. Καὶ δι-
στασα πάντοτε νὰ βιασθῶ νὰ πῶ τὴ γνώμη μου
γιὰ τὸ ἔργο του δημοσίαι, γιὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ
τόνε βλαψῶ ἀντὶ νὰ τὸν ὠφελῆσω, ἀφοῦ μελιστα
ἔχει καὶ τὴ μανία νὰ μὴν παρουσιάζῃ τὴν ἐργασία
του, (ὡς ποτε ἐπὶ τέλους;) νὰ βροῦνε ἔτσι τούλα-
χτοῦ εὐκαιρία νὰ τὸν κούδεντιασούν κὶ καλλιμαζὶ
μὲ μένα. Ὅμως ἀποτάσσομαι τὸν σκεπτικιστὴν

Ἡ εὐκαιρία εἶναι μοναδικὴ πάντοτε ὅταν κανεὶς
βρίσκειτὶ ἄξια μπροστά στὸ Ὡαίσι, μπροστά
στὴ Δημιουργία Μοῦ εἶναι ἀδιάφορο ποτε ὁ Βάρ-
βογλης θὰ τυπώσῃ τὰ ἔργα του· μοῦ εἶν' ἀδιάφορο
κι ἂν τὰ κάψῃ ἀκόμα. Ἐγὼ ποθῶ νὰ γνωρίσω
αὐτοῦ κάτου κ' ἕναν ἄλλο μουσικὸ μὲς ἐντελῶς
διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν Καλομοῖρη, γιὰτὶ ἂν ἔμοια-
ζαν, ἂν εἶταν ἴδιοι, τὸ πρῆγμα δὲ θάχε μεγάλη ση-
μασία.

§

Ὅτι πρόκειται γιὰ κατὰ εὐτυχεῖδητο, μπορεῖ

νὰ τὸ νοιώτῃ κανεὶς ἄμέσως ὅταν μαθῇ πὼς σύ-
χρονα σχεδὸν μὲ τὸν Καλομοῖρη, εἶναι ὁ πρῶτος
ποὺ αἰσθάνθηκε πὼς μίση στὸ θηταυρὸ τῶν δημοτι-
κῶν καὶ λαϊκῶν τραγουδιῶν μας—ἀνακάτωμα βυ-
ζαντινῆς καὶ ἀνατολικῆς μουσικῆς, ποὺ πρέπει νάχῃ
εξάπαντος τὴν πιδ γνήσια συγγένεια μὲ τὴ στυ-
σμένη γιὰ πάντα ἀρχαία μουσική, ἀφοῦ κ' ἐκείνη
γεννήθηκε μέσα στὸ ἴδιο περιβάλλον, κάτου ἀπὸ
τὴν ἴδιαν ἀτμόσφαιρα καὶ πᾶνω κάτου ἀπὸ τοὺς
ἴδιους φυσιολογικοὺς νόμους,—σπαρταροῦν ἀσυνεί-
δητα τὰ λείτμοτῖθα ποὺ θὰ υἰοθετοῦσαν ἐξαιρετα
οἱ Μπετόβεν καὶ οἱ Μουσσόργκι. Καὶ προπάντων
ποὺ καταλαβε, κι ἄς μὴν τὸ πραγματοποιήσεν
ἀκόμα, πὼς τὸ δημοτικὸ μοτίβο δὲν πρέπει νὰ τὸ
μεταχειριστῇ κανεὶς ἀφίνοντας τὸ στὴν ἴδια του
μορφή, (ὅπως ἀνάλογα στὴν Ποίησίν μας ἔκαναν ὁ
Κρυστάλλης, ὁ Πασαγιάννης μὲ τοὺς ἀ' Ἀντίλαλους
του (ἄς τοὺς ἐλάσῃ πιδ ὁ ἴδιος, τί πειράζει;) κι ὁ
μαθητὴς καὶ τῶν δὲ αὐτῶν Ρήγας Γκόλφης μὲ τὰ
Ἐτραγούδια του τοῦ Ἀπρίλη) (ποὺ στὰ χέρια του
ὁμως στενεύεται κάπως τὸ μοτίβο, ἀντὶ νὰ συμβῇ
τὸ ἀντιθετο), ἀλλὰ πὼς πρέπει νὰ τὸ πλατύνῃ, νὰ
τὸ ξετυλίξῃ ὅσο τὸ δυνατό περισσότερο ὡς ἐκεῖ ποὺ

*) Ἀποσῶ μὰ τὴν ἀλήθειαν πὼς, ἐξὸν ἀπὸ ἕνα ἄρθρο
τυπικὸ τῆς Σύνταξης τοῦ Ναυμά γιὰ τὸ εὐσευεῖδητο αὐτὸ
βιβλίον τῶν στίχων, δὲ γράφτης τίποτε ἄλλο. Ἄν ἐβγαίνε
εἰς ἕνα τέτιο βιβλίον, δὲ φαντάζεται κανεὶς τί λόγος μπο-
ροῦσε νὰ γίνῃ. Δὲ λέω βέβαια πὼς θάπρεπε ν' ἀνακαλύ-
ψουν ἐξ ἀφορμῆς του ἀκόμα μίαν ἄλλη μεγαλοφυΐα, ὅπως
ἔγινε τελευταία μ' ἕνα ἄλλο τέτιο παγερό, κομμασμένο καὶ
φλόαρο, ἀλλὰ νὰ δώσουν μίαν ὠθησιν στὸ βιβλίον, νὰ τὸ
κάμουν νὰ ζῆσῃ, νὰ τὸ γληντήσουν ἔστω καὶ πολεμῶντας
το. Ὅμως τί κάθομαι καὶ λέω! κοντεύω νὰ ξεράσω τὸ-
σον καιρὸ ποὺ λείπω, τίς σκλητικὲς καὶ φαρσικαῖκες συνή-
θειες μας· μήπως ἔγινε λόγος γι' ἄλλα βιβλία ἀσύγκριτα
ἀνώτερα; Τί λόγος ἔγινε τάχα γιὰ τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ
...» γιὰ νὰ κούδεντιαστῇ; Δὲ φτάνει τὸ πέρασμά του σ' ἕνα
περιοδικό; Δὲ φτάνει γιὰ τὰ «Σεγμῶματα» τῆς Ἰστο-
ρίας ποὺ τυπώθησαν στὸ Ναυμά, νὰ κινήσουν ἕνα θερμὸ
ἐνδιαφέρον καὶ μίαν θερμότερη συζήτηση; Ἐπρεπε νὰ κα-
τεβῇ ὁ Κάρμα Νιρδαμῆ αὐτοῦ κάτου νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸ
«Ridi Pagliaccio» ποὺ μ' ἔρχεν ἔγκληχτο σὰν τὸ διά-
βασα, γιὰ τὴ νευρώδικη δυναμὴ του καὶ τὸν τραγικὸ σαρ-
κασμὸ του καὶ γιὰ τὸ ἔπιο ἔγγραφο ἀτὸ καιρὸ ἔν δὲ μ'
ἐμπόδιζαν λόγοι ὕψους; Ἀλλοῖμονο στὸ καμμένο τὸ ρω-
μεῖκο τὸ βιβλίον ποὺ εἶναι γραφτὸ του νὰ πνίγεται στὴ
σιωπῇ Τίς αἰτίαι δυστυχῶς τίς ἔχομε; Λοῦα μεγαλο-
φυΐας κι ἀκάθαρτοι κι ἀνήθικοι φόβοι. Δὲν ἐνοίωσαν τὸ θεῖο
στίχο «Πολλοὶ εἶν' οἱ ὄραιοι ποὺ ἔχει ὁ νοῦς» κ' ἡ Ζωή,
κ' ἡ Τέχνη...

ροδ δάφνης.) Μαμμά! Μαμμά!
(Ἡ μητέρα ἀνασπυρᾷ, στρέφει, τρομαχτικὰ χλωμῆ.)
— Μαμμά!

(Ἡ κόρη ὀρμᾷ πρὸς τὴν μητέρα μὲ μίαν κραυγὴ
χαρᾶς, μὲ τὸ πρόσωπο δλ' ἀναμμένον, ζεσθὴ, μὲ τὰ
μαλλὰ λυμένα, λοχανισμένη σὰν ἀπὸ τρέξιμο πολὺ,
κροτώνας μίαν ἀγκαλιὰ ἀνάκατα λουλούδια. Καθὼς
ὀρμᾷ, πέφτουν τὰ λουλούδια. Ἡ μισερὴ γέρνει πρὸς
τὰ χερσὶα ποὺ τῆς περισφίγγουν τὸ λαιμὸ, προσ-
φέρει τὴν ἐτοιμοθάνατη μορφή της στὰ χόρταγα
φιλιά.)

ΣΥΛΒΙΑ. Μπιάτα μου! Μπιάτα!

ΜΠΕΑΤΑ (λαχανιασμένη.) Ἄχ, πόσο ἔτρεξα,
πόσο ἔτρεξα! Ἐφυγα μ' ἀνάχῃ μου. Ἐτρεξα, ἔ-ρε-
ξα. Δὲ θέλανε νὰ μ' ἀφήσουνε νάρθω. Ἄχ, μὰ ἐγὼ
ἔφυγα, μὲ τὴν ἀγκαλιὰ μου τὰ λουλούδια. (Σκε-
πάζει μὲ νέα φιλιά τὸ πρόσωπο τῆς μάννας.)

ΣΥΛΒΙΑ. Εἶσαι ὅλη μουσικαμένη ἀπ' τὸν ἰδρῶ
τα, εἶσαι ὅλη ζεσθὴ, καί. Θεὸ μου!

(Μὲ τὴν ὀρμὴ τῆς στοργῆς, πηγαίνει νὰ κάμῃ
τὸ φυσικὸ τὸ κίνημα πὼς θὰ τὴ σκουπίσῃ κρατιέ
ται ὁμως, κρύβει στίς δίπλες τοῦ φορέματος τὰ
κουλλόχερά της καὶ ἕνα ῥίγος φρένης, φανερό, τῆς
διαπερνᾷ ὅλο τὸ κορμί.)

ΜΠΕΑΤΑ. Γιατί δὲ μὲ πιάνεις; Γιατί δὲ μὲ
σφιγγεις; Πιάσε με, πιάσε με, μαμμά!

(Ἀνασπυρῶνται στίς μύτες τῶν ποδιῶ της, ὡς
γιὰ νὰ τὴν ἀρπάξῃ τὸ μητρικὸ τὸ ἀγκάλιασμα. Ἡ
μητέρα ἀποτραβιέται, ἀνήμερη πιὰ νὰ βαστάξῃ.)

ΣΥΛΒΙΑ. Μπιάτα!

ΜΠΕΑΤΑ (ἐπιθετικῆ.) Δὲ θέλεις; Δὲ θέλεις;

ΣΥΛΒΙΑ. Μπιάτα! (Προσπαθεῖ νὰ ἐκφράσῃ
τὸ χαμόγελο μὲ τὰ σβημένα της τὰ χεῖλη, ποὺ τὰ
στερεβλῶνει ὁ πόνος ὁ ἀπερίγραπτος.)

ΜΠΕΑΤΑ. Παιχνιδία μοῦ κάνεις; Τί κρύβεις;

Ἄ, δὲς μου, δὲς μου αὐτὸ ποὺ κρύβεις!

ΣΥΛΒΙΑ. Μπιάτα! Μπιάτα!

ΜΠΕΑΤΑ. Σοῦ ἔφρα λουλούδια, τόσα πολλὰ
λουλούδια! Κύττα, κύττα. (Καθὼς γυρᾶει γιὰ νὰ
μαζέψῃ τὰ πεσμένα λουλούδια, βλέπει τὸ ἀγριοκό-
ριτσο, τὴ φιλενάδα της καὶ τὴ γνωρίζει.)

— Ὡ ἡ Σιερηνούλα! Ἐδῶ εἶσαι;

(Ἡ Σιερηνούλα εἶναι ἐκεῖ, ἔμπρὸς στὰ τζάμα,
δρεθοτύλωτη, βονβὸ. μάρτυρας, μὲ τὰ μάτια προση-
λωμένα πρὸς τὴ μάννα τὴ θλιμμένη. Ὅπως ἡ πνοὴ
τοῦ ἀνέμου, ποὺ περνᾷ καὶ ξαναπερνᾷ μὲς ἀπὸ τοῦ
χαμόδεντρον τὰ φυλλάματα καὶ τὰ κἀει νὰ σιγο-
τρέμουν, ἔτσι ὁ πόνος τῆς μάννας φαίνεται νὰ κυ-

ἡ σκοταδερὴ παράδοση λαμπρίζεται ἀπὸ τὴν ἀχτίδα τῆς Ἰδέας (Σολωμός, Παλαμάς κ.τ.λ.)

Τέτια θέμελα προσπαθεῖ νὰ βάλῃ στὸ ἔργο του ὁ Βάρβογλης, ὅμως ἀκόμα δὲν τὰ ἔβαλε πραγματικά παρὰ μόνον στὸ ἀτελείωτο ἔργο του «Τὸ Πανηγύρι» γραμμμένο γιὰ ὀρχήστρα. Δὲν ἀρκεῖ τάχα γιὰ σήμερα ἢ πρόθετή του καὶ τὸνειρό του;

Ὡς τὰ σήμερα ὁ Βάρβογλης δὲν ἐκδηλώθηκε παρὰ μὲ τὸν πρῶτο τρόπο. Ἄν τὸ δημοτικὸ μοτίβο ἀλλάζῃ σὲ μερικά του κομμάτια, τοῦτο γίνεται ἀπὸ τὴν ἐπίδραση ξένης μουσικῆς καὶ νεανικοῦ μὲ γερροῦ ρωμαντισμοῦ.

§

Ἄπ' τὰ ἔργα του τὰ προσωρισμένα νὰ δοῦνε τὸ φῶς μὲ τὴ σειρά, πρῶτο εἶναι ἡ «Reverie», γιὰ πιάνο καὶ βιολί, ἐπίδρασμένη καπως ἀπὸ τοὺς κλασσικούς κ' ἰδίως ἀπὸ τὸν Μπαχ καὶ τὸ Φράνκ· κανένας ἄλλωστε λόγος αὐτὸς γιὰ νὰ μὴ δείχεται ἀρκετὰ πρωτότυπος καὶ ἀτομικός· ἰδίως πρὸς τὸ τέλος ὅπου τὸ κομμάτι του παίρνει μιὰ γαλήνη θρησκευτικότητά. Ἐκεῖ πού ὁ Βάρβογλης δείχεται μὲ προσωπικότητα δική του ἐντελῶς καὶ τὸν κάνει νὰ ξεχωρίζῃ εἶναι στὸ «Τραγοῦδι τοῦ Ἀγωγιάτη» (τραγοῦδι γιὰ μιὰ φωνὴ καὶ πιάνο). Ὁμολογῶς πῶς εἶνε τὸ πρῶτο ρωμαϊκὸ τραγοῦδι ποῦ ἀκουσὰ τραγοῦδι ποῦ παίρνει στοὺς ἤχους του ὅλη τὴ ζωὴ τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν καὶ τοὺς θρύλλους ποῦ λές πῶς σπέρνονται στὰ κοιδοῦνίσματα καὶ στὰ πατήματα τῶν μουλαριῶν ποῦ τόσο ὠρατὰ εἶναι ἐκφρασμένα, μὲ μιὰν ἀπλὴ τεχντροπία ποῦ συγκινεῖ κατὰ βάθος τὴν ψυχὴ. Καὶ δείχεται ἀληθινὰ τεχνίτης στὸ μέρος ποῦ παραστένει τὸ Στοιχεῖο ποῦ ζυπνάει· ἐλεύθερος ἀπὸ στενές τῆς Μουσικῆς θεωρίας, ξέρε ἢ ἀπότομη, ἢ στριγγιὰ κ' ἢ ἀκανόνιστη θεωρητικά, πραγματικά μοιάζει νὰ γίνεται μὲ τοὺς κανόνες, ποῦ δὲν ἐγράφτηκαν ἴσως, χαρίζοντας στὸ σύνολο μιὰν ἀγρία καὶ ζηλευτὴ ὁμορφιά. Ὁ «Χορὸς τῆς Κούκλας» ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴ «Ζωὴ τῆς Κούκλας» ἔχει κάτι παιχιδιάρικο μὰζι καὶ θλιβερό, χαριτωμένο καὶ τραγικόν, γραμμμένο μὲ μιὰν ἀρέσκεια ποῦ μόνον στὰ λυρικά κομμάτια τοῦ Γκρικ συντυχαίνει κανείς.

Μὲ τὴν «Εὐρυκόμη» τοῦ Σολωμοῦ (τραγοῦδι γιὰ μιὰ φωνὴ καὶ πιάνο) ὁ Βάρβογλης μὰς πείθει

ριεὺν καὶ νὰ ποιῆζῃ ἐκεῖνο τὸ λιγνὸ κορμί, ὅπου τὸ ζῶναι ὁ ἥλιος ὁ λοξὸς μὲ τίς χρυσὲς κορδέλλες τοι.)

— Κύττα πόσκι! Ὅλα γιὰ σένα!

(Ἡ μικρὴ μαζώνει τὰ λουλούδια τῆς.)

— Πάρ' τα! (Ὁρμὴ πάλι πρὸς τὴ μητέρα τῆς, ποῦ τραβιέται πίσω.)

ΣΥΛΒΙΑ. Μπεάτα! Μπεάτα!

ΜΠΕΑΤΑ (κατασαστισμένη.) Δὲν τὰ θέλεις; Πάρ' τα. Πιάσε τα!

ΣΥΛΒΙΑ. Μπεάτα! (Πέφτει στὰ γόνατα, νικημένη ἀπὸ τὸν πόνο, σωριασμένη κάτω σὰν ἀπὸ χιτῆμα πιδὸ δυνατό, — πέφτει στὰ γόνατα μπροστὰ σὴν τρομαγμένη κόρη τῆς κ' ἕνα κῆμα δάκρυα, ποῦ τρέχει ἀπὸ τὰ μάτια τῆς ὅπως τὸ αἷμα ἀπὸ τὴν πληγὴ, τῆς πλημμυρίζει τὸ πρόσωπο.)

ΜΠΕΑΤΑ. Κλις; κλας; (Κατατρομαγμένη πέφτει σὴν ἀγυαλιὰ τῆς μάννας, μ' ὅλα τῆς τὰ λουλούδια. — Ἡ Σειρηνοῦλα, πεσμένη κι αὐτὴ στὰ γόνατα, γέρνει καὶ ἀγγίζει, μὲ τὸ μέτωπο καὶ τίς ἀπλωμένες τῆς παλάμες, τὸ χῶμα.)

Τ Ε Λ Ο Σ

τελειωτικὰ γιὰ τὸ ξεχωριστό του ταλέντο καὶ τὴν εὐγενικὰ του αἰσθητικὴ, Ἡ Εὐρυκόμη γιὰ τὸ νέο μουσικὸ γίνεται ἡ Μούσα, ἡ Ἰδία. Καὶ γίνεται αὐτὸς ὁ Θύρης ποῦ ἀνεβῆκεν στὸ βράχο τῆς Ζωῆς καὶ τὴν περιμένει, ὅμως ὄχι ἀνώφελα ὅπως ὁ Θύρης τοῦ Σολωμοῦ.

Μὲ τίς πρῶτες νότες αἰσθάνεται κανεὶς τὴ θάλασσα, μιὰ γαλήνια ἑλληνικὴ θάλασσα, ποῦ τίποτα δὲν τὴν ταράζει, παρὰ ὁ μονότονος χτύπος τοῦ κύματος ποῦ ξεσπᾷ ἀργὸς καὶ μελαγχολικός στὸν ἀκρόβραχο καὶ μόνον στὴ φράση:

Φέρ' τινε τέλος φέρ' τινε

λές κ' ἐν' ἀπότομο κύμα, φερμένο ἀπὸ ξαφνικὴ ὄρμη ἀνέμου ἔρχεται ν' ἀντισκόψῃ τὴν ὁμορφὴ καὶ λυπητερὴ γαλήνη ποῦ βρασιλεύει. Εἶναι τὸ περὶ τὸν τοῦ Θύρης τὸ παθητικὸ ποῦ βγαίνει ἀπὸ ἀνώφελη προσδοκία καὶ προσμονή.

Τὸ «Μνημα» ἀπὸ τὰ «Juvenilia» (τραγοῦδι γιὰ μιὰ φωνὴ καὶ πιάνο) ἔχει μὰζι μὲ τίς ἀρετὲς ὅλων τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τὴν ἰδιαιτέρα αἰσθαντικὸ καὶ ἀσυνείηστο. Ὅσοι ἀγνωστοῦνε τὴ δημοτικὴ μας μουσικὴ θὰ ποῦνε ἴσως πῶς ὁ Βάρβογλης μιμεῖται τοὺς Ρώσσους. Δὲν ξέρουν αὐτοὶ τὴ συγγένεια ποῦ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς μουσικῆς τῶν δύο αὐτῶν ἐθνῶν. Ἄν ὁ Βάρβογλης μὰς θυμίζει τὸ Μουσσόρτζκι, μὴ πῶς ὁ Μουσσόρτζκι δὲ μὰς θυμίζει τάχα ὅλη τὴ δικὴ μας μουσικὴ;

§

τοῦ νέου μουσικοῦ καὶ αὐτὴ εἶναι μὲ λίγα λόγια ἡ ἀνάλυση τῶν κυριώτερων κομματιῶν του.

Ἐπίδρασμένοι περισσότερο σὴν τεχντροπία, ἀπ' τὴ γαλλικὴ μουσικὴ κ' ἰδίως ἀπ' τὸ Μπερλιόζο καὶ ἀπὸ τὸ Φράνκ, ὅπως ὁ Καλομοῖρης εἶναι ἀπ' τὴ γερμανικὴ ἰδίως ἀπὸ τὸ Στράους. Μιλῶ γιὰ τεχντροπία μόνον καὶ νάμαστε ἐξηγημένοι. Ποῖος τάχα ἀπὸ τοὺς δύο ἔχει περισσότερο δικίον; Αὐτὸς εἶνε γινώμες! Ἡ δικὴ μου γνώμη εἶναι πῶς ἔχουν κ' οἱ δύο ἐντελῶς δικίον. Φτάνει πῶς δείχονται κ' οἱ δύο τεχνίτες εὐσυνείδητοι.

Ἐνα μοναχὰ τελειώνοντας θὰ εἶχα νὰ παρατηρήσω στὸ Βάρβογλη: Ὅτ' τὸν ἤθελα πολὺ πιδὸ ἐπαναστάτη καὶ πρωτεϊκότερο. Ὅτ' ἤθελα ἀκόμα στὸ ἔργο του νὰ δώσῃ περισσότερὴ κίνησι. Αὐτὰ ὅμως θάρθουν μὲ τὸν καιρὸ, γιὰτὶ εἶνε πολὺ νέος ἀκόμα καὶ μάλιστα ὅταν γίνῃ καλλίτερος ἐχτελεστής, κύριος τοῦ πιάνο του. Γιατὶ ὅσο κι ἂν ὁ συνθέτης ἰνεργεῖ σὲ διαφορετικὸ ἐπίπεδο, ἢ ἐχτέλεση ἀνεμφίβολα δίνει μεγαλύτερα φτερά καὶ αὐτοπεποίθησι. Ὁ Βάρβογλης ἄλλωστε εἶτα κάπου πῶς γράφει τὸ «Πανηγύρι» του. Ἐλπίζω γλήγορα νὰ τὸ τελειώσῃ. Ἐνα ἔργο του συνθετικὸ καὶ μυριοκινούμενο σὰν ἐκεῖνο θὰ μὰς διασκορπίσῃ καὶ τὴν παρκαμικρότερη ἐμφιβολία.

Παρίσι

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΠΟΥ ΜΙΣΕΥΕΙΣ, ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ;

Τυχόντας κάμποσο καιρὸ ἐπὶ Ἀπολυταρχίας, νὰ λαβαίνω μέρος στίς γνωστὰς ἐθνικὰς ὑπόθεσεις τοῦ Ὀθωμανικοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴ Μικρασια, κ' ἔχοντας κάτι νὰ σὰς πληροφορήσω ἴσως. Ὀθωμανοὺς Ἑλληνας ὄλους, μὲ τοιοῦς ἰσχυροὺς καὶ στίς πολιτείας μέσκα καὶ στίς ἐξοχὲς ἔξω, τὰς στέλνω, ἀδέρφια, τοῦτο τὸ ἐντυπὸ γράμμα, ἕνεκα τῆς δασκαλίας νὰ σὰς γράψω ἰδιόκτερον ἢ νὰ σὰς ἀνταμώσω προσωπικὰ τὸν καθένα σας. Ὄντας κοινὸ καὶ γενικὸ τὸ περιεχόμενον τοῦ γραμματίου τούτου, σὰς τὸ στέλνω ἀνοιχτὸ καὶ λεύτερον εἴσαστε νὰ τὸ δώσετε σ' ὅποιον ἄλλον Ὀθωμανὸ Ἑλληνα, μὲ παράκλησι νὰ τὸ ἀναγνώσῃ ὑπομονητικὰ, κρῖα, σκεπτικὰ καὶ δίχως θόρυβο, καὶ σ' ὅποιον ἄλλον Ὀθωμανὸ ἀδερφό, ὅμοια μὲ παράκλησι νὰ μὴ θελήσῃ γλήγορα μὲ τὰ γραφόμενά μου ν' ἀποδείξῃ πῶς πολὺ φταίει ὁ Ὀθωμανικὸς Ἑλληνισμὸς καὶ ὄχι κύτὸς καὶ τὸ ἔθνος του.

Χρέος σήμερα κάφε καθε καλοῦ Ὀθωμανοῦ εἶναι νὰ σπέρῃ ἀγάπην κ' ἐνωσιν, καὶ ὄχι ἔχτρα καὶ χωρισμό, θὰ μαρτυρῶμε δὲ καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ, σὰν τίς καλὲς μάννες, μὲ τὸ μικρὸ γιγνικὸν στὸ χεῖρ καὶ μὲ τὴ γλυκεῖαν ἀγάπην στὴν καρδίαν.

Ὅ,τι γραμματισμένοι ἕως σήμερα βγήκαμε καὶ βγαίνουμ ἀπ' τὰ ἑλληνικά μας σχολεῖα, μιλοῦμε καὶ γράφουμ, ὄχι στὴ γνήσια καὶ ζωντανὴ ἑλληνικὴ μας γλῶσσιν, φυσικὰ γεννημένη ἀπ' τὰ σπλάγχνα τοῦ ἔθνους μας, ἀλλὰ σὲ μιὰ χειρόφρακτῃ καὶ νεκρῇ γλῶσσιν, λεγομένη καθαρῶνισσα, βγαλιμένη ἀπ' τὰ φαντασμένα κεφάλια κάποιων μπλωματιῶν καὶ τῶν μαθητῶν τους, πού, ἀπὸ ἐνῆ καιρῶ, ὅλο ἕνα ζητήσανε καὶ ζητᾶνε μὲ βίην νὰ ταϊρίζουνε τὸ ὀλοζῶνταν κορμί τῆς νέας γλῶσσας μας στὸ ἀχνάρι τῆς πνευματικῆς παλιῆς ἑλληνικῆς, κἀνοντάς σὰν τὸ ληστὴ Προκοῦστη, ποῦ τενῶνε τοὺς σκαλοῦς του ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ πόδις ἀπάνω σ' ἕνα μικρὸ κρεβάτι, ὡς ποῦ γινόνταν ἐνῆ μὲ τὸ μακρὸν τοῦ κρεβάτιου, ξαρβρώνονταν τὰ σώματά τους, καὶ ἀποθνήσκανε.

Ἔτσι μὲ τὰ χρόνια, ἔγινε ποῦ ὑπάρχει σήμερα μιὰ μεγάλη τάξι Ἑλληνας, ποῦ ντρέπονται νὰ εἶναι σὰν ποῦ τοὺς γέννηθεν ἢ μάννα τους καὶ θέλουνε μὲ τὴ βίην νὰ γίνουνε σὰν ποῦ δείχνει ἢ εἰκόνα τοῦ πεθαμένου πατέρα τους, κολλᾶνε στὸ πρόσωπο ψεύτικα μουστάκια, γένεια καὶ μύτες, πατᾶν ἀπάνω σὲ ξύλα γιὰ νὰ φαίνονται ψηλότεροι καὶ ἀλλάζουνε τὸ ὀλοζῶνταν πραγματικὸ ἐγὼ τους, μὲ τὸ νεκρὸ καὶ μόνον ζωγραφιστὸ ἐγὼ τοῦ πεθαμένου πατέρα τους.

Βγαίνοντας ἀπὸ τέτοιον εἶδος σχολεῖα καὶ δασκαλοῦς, ὄλοι σήμερα οἱ Ἑλληνας γραμματισμένοι, πρόκριτοι καὶ ἀρχοντάδες, μ' ὅλα τὰ πλάγια καὶ τὰ ἔμπροσθα καὶ τὰ χεῖρα καὶ τίς δάδες ποῦ μπορεῖ νὰ ἔχουν, εἶναι καλὰ φτιασιδιαμένοι καρναβαλάδες, χωρισμένοι ἀπ' τὸν ἀφρικτιδίαστο λαὸ ποῦ τὸν θεωροῦν ξένο ἀπ' αὐτοὺς, βάρβαρο παλιοχωριάτη, καλὸ μόνον γιὰ νὰ τοῦ παίνοῦνε χρήματα καὶ σάρκα γι' ἀπόλαυσιν. Τοὺς δὲ πατριώτες, ποῦ λυποῦνται τὸ φτωχὸ λαὸ καὶ λένε τὴν ἀλήθειαν, οἱ καρναβαλάδες μας, ἔχοντας μαζὺ τους τὴ δύναμιν χιλίων χρόνων ριζωμένη πρόληψιν καὶ ψευτιά, τοὺς περιγελοῦν καὶ τοὺς σκοφαντοῦν τρελλοὺς, μαλλιαροὺς καὶ προδότες.

Γιατὶ, ἐκπροσωποῦντας οἱ καρναβαλάδες μονάχοι τους καὶ μὲ μόνον τὸ ἄτομό τους, ὄλα τὰ ἔθνη ἰερὰ καὶ ὄσια, κάθε ἄλλος Ἑλληνα ἔξω τῆς κλί-